III. évfolyam. 1909. november hó 6. 45. szám.

Jánosháza és Vidéke

Társadalmi és helyiérdekü hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre . . . . 8 korona
Félévre . . . . 4 korona
Negyedévre . . . . 2 korona
Kiadja: a »Jánosháza és Vidéke« lapkiadóvállalat.

Dr. MARTON ADOLF felelős szerkesztő.
NOVAK PÁL szerkesztő.

A lap szellemi részét illető közlemények és előfizetések a szerkesztőséghez intézendők.
Megjelenik minden szombaton.
Nyilttér sora 40 fillér. Hirdetések megegyezés szerint közöltetnek.

M. NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA

Biróválasztás küszöbén.

Irta: Dr. Marton Adolf.

Jónapok előtt a volt biró beadta lemondását, amit el is fogadott a főbiró.

Azóta ugy vagyunk, mint a Mohamed koporsója, van is birónk, meg nincs is.

A biró helyettes bármily ambiciózus ember is, a község érdekében csak kötött kézzel dolgozhatik.

Nem adhat programmot, amit meg akar valósitani, mert nem tudhatja, hogy mikor tüzik ki a biróválasztást.

Nem foghat semmihez, nehogy félben maradt munkát adjon át az utódának.

Az ily hosszu interregnum hátrányara van a községnek.

Erélyes, független, ambiciózus ember legyen a megválasztandó biró, mert sok teendő vár reá. Szakitani kell az eddigi ósdi, maradi »városházi« politikával.

Friss, egészséges levegő után áhitozunk, ha mindenütt fejlődést, haladást látunk, kezdődjék itt is egy uj aëra!

Mily szép, mily csinos kis várost lehetne Jánosházából csinálni, csak akarni kell!

Az utcák befásitása által emelnék a város külső képét is, de egészségügyi szempontból is előnyös lenne, mert kevesebb lenne a por, ami a tüdőnkre száll.

Vagy nem lenne kellemes látvány az állomástól az egész Sümegi-utcában a Temető-utcáig két sor gesztenyefa, akác vagy bármily más?

Ez sem kerülne sokba. Talán a kelédi ut a kápolnától nem lenne szép?

Azok a mély árkok a Koronától egész a Temető-utcáig ha le lesznek fődve, csak előnyére vállnék a községnek.

A kaszárnya átalakitása ugy látszik a jövő században vihető keresztül.

Biró kell, de erélyes!

A képviselőtestület hozott határozatot a járdák miatt, megalakult a szépitő bizottság is, de a határozat végrehajtása az más elbirálás alá esik.

Ha van biró, akkor ezt a legnagyobb erélylyel sürgeti. Meg kell nézni a Pásztor, a Hosszu-utcát, egy háztulajdonos sem gondolt arra, hogy a háza előtt járdát kellene csináltatni.

Egyik-másik mondhatja, mikor nagy a sár arra: »ha nem tetszik, huzzon bagaria csizmát«.

Mily kellemes benyomást tenne az idegenre, ha a vonattól rendes járdán besétálhatna.

Menjünk tovább.

A városháza mellett levő házak előtt már kész a járda, de a városháza előtt nincs, arra még nem is gondolnak.

Hadd legyen ugy a község szégyenére, legalább megtalálják, ha valaki keresi.

Hát ez nincs rendén. A legutolsó faluban, ha van községháza, a nép

Vallomás.

Irta: Novak Pál.

Verőfényes, meleg őszi délután volt. Mintha csak az elmult nyár jött volna ujra vissza, ugy téve, mint a haldokló ember, aki már megfutotta földi pályáját, de a sir széléről még egyszer visszafordul s bár őszbe-

[illegible]

igy szól vissza: »Még van bennem ifjuság, még van bennem tüz, még élni akarok«. A feleletet azonban nem hallja, mert beleroskad a sirba.

— Ez a csendes őszi délután is, a haldokló nyár utolsó, erőltetett mosolya.

Boriska és Dénes ott sétálgattak a kastélyt övező park százados nyárfái alatt. Már [illegible] deje, hogy mind a ketten hallgattak, mig végre Boriska megtörte a csendet:

— Nem tudom mi az oka, de én nem szeretem az őszt. A hervadás, a pusztulás ugy lehangol engem.

— Nem csak magát, hanem mindenkit, akinek érző szive van. Pedig ugy is hiába, a mi bánkódásunk mit se változtat a dolog rendjén. Volt, nincs. Ez a végzete minden élőnek. De sokkal szomorubb az, hogy halálunk nincs a homlokunkra irva. Bizonytalanságban, félve, remegve a jövőt kell robotolnunk, napot nap után. Senki sem tudja, hogy mikor hull a porba az, ami még ma él és virul.

— Dénes, ne beszéljen ilyen szomoru dologról. Hiszen maga annyi szépről és olyan [illegible]

— Pedig én ugy szeretek beszélni, panaszkodni, ha szomoru vagyok. Érzem, hogy megkönnyebbül a szivem, ha kiöntöttem a keserűséget belőle. Olyan vagyok, mint a legtöbb nő. Ha kisirtam magamat, még nevetni is tudok utána. Meg aztán, ki tudja, lesz-e még idő, hogy magának panaszkodhassam?

— Mért ne lenne idő?

— Mert holnap elutazom.

— De vissza is jön?

— Nem. Többé soha.

— Csak nem beszél komolyan? Ugy-e csak tréfál?

— Egészen komolyan beszélek. Már minden előkészületet megtettem az elutazásra. Csak a bucsuzkodás van még hátra.

Boriska, akit a váratlan hir meglepett és láthatólag felizgatott, erőltetett nyugalommal szólt közbe:

— Nem tudom elgondolni, hogy mi történhetett magával, hogy mért akar ilyen egyszerre elmenni innen.

— Nem történt velem semmi — folytatta Dénes — de megpróbálom az egyszer, hogy el lehet-e a *Végzet* elől menekülni. Mert [illegible] láng körül röpködő lepke, amelyik eddig [illegible] szabadosott, enyelgett a libegő tüzzel, mig egyszer csak leperzselődött a szárnya. Az én szárnyam, az én lelkem is megégett s most, amikor szeretnék tova repülni, nem tudok, nem birja a szárnyam. A lelkem már elveszett s hogy legalább a testemet megmenthessem, hát elsietek e tájról, messze, minél messzebb. Tán máshol ujra kinő a szárnyam s akkor tán röpködni is tudok még.

— Dénes, én nem értem magát, — szólt közbe Boriska.

— Mindjárt meg fog érteni. Jöjjön, üljünk le ott a nagy hars alatt a padra és én elmesélek magának egy kis történetet.

— Menjünk, — szólt Boriska.

Leültek a kis padra. Fejük felett mozdulatlanul csüngtek a sáppadt, megfakult le-

maga, apraja-nagyja csinositja a környé két, hogy ne szólja meg érte őket az idegen.

Ehhez is érzék kell. Akik nem szeretik a világosságot, csak a sötétséget bujják; akik nem érezték a nap sugarainak melegitő, tápláló, fejlesztő hatását, azok a sötétben érzik jól magukat.

Ha nincs vezér, nyugalom, csend van a városházán, pedig mi a vér frissebb lüktetését óhajtjuk, sürgés-forgást minden téren, lázas mozgolódást a város érdekében.

Ezért sürgetjük a biróválasztást.

A házinyultenyésztésről.

Irta: **Gyarmati Béla.**

Napjainkban a megélhetési viszonyok annyira megnehezültek, hogy a a kisembernek minden oly mellékfoglalkozást meg kell ragadnia, amelylyel jövedelmét növelheti. Ily jövedelmező mellékfoglalkozások közé tartozik a csekély befektetéssel és kevés fáradsággal járó házinyultenyésztés is.

Ezen házinyultenyésztés alatt nem a földmüvelő ember istállójának jászolja alatt futkozó tüzesszemü, sokféle szinü apróságok tenyésztését értem, hanem a kulturnyulakét, amelyek értékes prémet és izletes hust szolgáltatnak.

Az utóbbi időben sokan felvetették azt a kérdést, hogy érdemes-e a házinyulat tenyészteni? Erre nem csak én, hanem az ország különböző részén lakó igen sok nyultenyésztő társam azt válaszolhatjuk, hogy igenis érdemes. A nagyméltóságu földmivelésügyi miniszter ur, aki a kisgazdák és a munkásnép érdekeit oly igazán szivén viseli, ezelőtt három évvel belátta, hogy a házinyultenyésztés a mezőgazdaságnak egy jövedelmező mellékága, azért a hozzá folyamodóknak ingyen tenyészanyagokat osztott ki, hogy a házinyultenyésztés hazánkban is feliendüljön. A nyugateurópai országokban már évszázadok óta foglalkoznak e gazdasági ággal. Franciaországban alig van kisember, akinek kamrájában, kertjében vagy istállójában ne találkoznánk házinyullal, sőt mi több, itt oly kelendőségnek örvend a nyulhus, hogy a vendéglőkben ép oly keresett a nyulpecsenye, mint minálunk a borjuszelet.

Nálunk sokan idegenkednek a nyulhustól, pedig határozottan állithatjuk, hogy van olyan izletes, mint akár a baromfi vagy más fehérhus. Doktor Gravitz berlini egyetemi tanár a házinyul husáról azt állitja, hogy ólcsósága miatt is nagy jelentőségü, azonkivül nagyon tápláló és könnyen emészthető. Mindenki tudja, hogy az emberi szervezetnek fehérnyére, keményitő anyagokra és zsirokra van szüksége. Ezek az anyagok a házinyul husában mind megvannak. Pl. 100 gramm fiatal házinyulhusban van 22 gram fehérnye, 10 gram zsir; baromfi husban 23 gram fehérnye 3 gram zsir. Látjuk, hogy a házinyulhus nem marad a legutolsó helyen.

A házinyul tenyésztése igen ajánlatos a kisembereknek, mert különös ismereteket nem igényel és csekély 20 korona befektetés elegendő. Ami pedig az állatok eltartását illeti, az egy kicsit sem mondható költségesnek, mert a mérges növényeket kivéve, megesznek e kedves állatok mindent. Pl. az akácfa lombja, a permetezetlen szőlőhajtás stb. kedvenc eledelük; az akácfavirág még szárogatva is valóságos csemegéjük. A konyhából kikerülő hulladék igen jó abrak nekik.

Ajánlható a házinyultenyésztés minden embernek, de leginkább ajánlható az olyan embernek, aki helyszüke miatt vagy egyéb okokból nem foglalkozhatik baromfitenyésztéssel, vagy akinek asztalára ritkán kerülhet valami izletes pezsenye. Itt aztán egy 3 tagból álló nyultörzs valóságos áldása a háznak. Megelégesznek eme szerény-állatkák egy olcsó kereskedő ládával, melyet ha egy kis ajtóval és elől drótháló val ellátunk, igen jó lakásuk lesz és otthon érzik benn magukat Elhelyezhetjük e ládát a kamrában vagy az udvarnak egy oly helyén, ahol állataink az esőtől vagy a hideg téli széltől védve vannak.

Aki házinyultenyésztéssel akar foglalkozni, szerezzen be 2 anya és egy bak nyulat. A fajták közül hus és prémnyerés szempontjából, ugy nagyságánál, valamint szaporodásánál fogva ajánlható a ***belga óriás. bécsi kék*** és a ***normandiai***, mint kitünő prémet szolgáltató pedig az ***ezüst szőrme.*** A belga óriás szakszerü kezelés mellett 8—10 kg. sulyt is elér és egyszerre 10—12 fiat is szül.

Mikor a nyulakat megszereztük, elhelyezzük őket külön-külön egy ládába. Megfiadzásuk után 6 hétre a fiakat elvesszük az anyától és egy másik nagyobb ládába tesszük át. — Elválasztás után a fiakat 2—3 hónapig napjában háromszor konyhahulladékkal, zöldségfélékkel, ételmaradékkal stb. etetjük. Arra vigyázzunk, hogy fölöslegesen ne adjunk nekik, hanem mindig csak annyit, amennyit kényelmesen el tudnak fogyasztani; amit ott hagynak, vegyük el tőlük és a következő etetésnél ismét nekik adhatjuk. Négy hónapos

---

velek. Látszott rajtuk, hogy csak pár nap még az életük, aztán leperegnek s ki tudja hova fogja vinni, hordani őket az őszi szellő.

Dénes elkezdett beszélni. Hangjának a rezgése elárulta, hogy a szivéből, lelkéből jön minden szava.

— Élt valamikor valahol egy boho ifju meg egy gazdag leány. Egyszer, véletlenül összehozta őket a sors. Megismerték, megértették egymást és attól kezdve ugy tekintettek egymást, mint igazi barátot. Mindennap találkoztak. Örömüket, bánatukat — ha volt megosztották és csendesen, boldogan éldegéltek.

— Egy napon az ifjuval változás történt. Ha virágra nézett, az sokkal szebbnek, üdébbnek tünt fel előtte, a madárdal másképp zengett a fülében mint azelőtt, Ugy tetszett neki, mintha az élet, a világ nem olyan volna, mint azelőtt. Pedig minden a régi maradt, csak ő változott meg. Igen, ő változott meg, mert szerelmes lett abba a leányba, a barátjába.

— Érezni kezdte, hogy a menyország, amelyről annyiszor álmodott, ott van azokban a lángoló, fekete szemekben s hogy azoknak a pici piros ajkaknak egyetlen csókja is üdvözitené. De megtudta azt is, hogy az a menyország ő tőle nagyon, de nagyon messze van, hogy azt a menyországot ő soha,de soha sem érheti el. Felfedezte a boldogságot, de el is veszitette mindjárt.

— Sorvasztó bu nehezedett a lelkére, piros arca megfakult, mosolya elhalt és egy szomoru őszi napon, amelynél csak ő volt szomorubb, világgá ment.

Boriska a szüleit [illegible] az ágyuk közbe:

— Dénes, csak nem maga az az ifju?

Dénes csüggedten válaszolt:

— Igen, az az ifju én vagyok.

— Es a leány?

— A leány pedig maga.

Boriska felsikoltott:

— Ah! — Hisz akkor maga . . .

— Igen — szakitá félbe Dénes — én szeretem magát. Még pedig halálosan szeretem. Tisztán, szeplőtlenül. És ha nem szeretném igazán, ha könnyelmü, léha ember volnék, akkor most, tudva, hogy milyen jó szive érző lelke van magának, elébe állanék, megfognám a kezét és édes szerelmes szavakat sugdosva a fülébe addig beszélnék magának, amig mámorosan, elkábulva hajlana a csábitó szavakra és jönne velem a világba, ahol egy szép napon, amikor már ráuntam volna, ott hagynám valahol faképnél, eldobnám magamtul mint egy ócska, elhasznált holmit. Ha olyan szivtelen tudnék lenni, mint amilyenek azok, akiké az élet, a világ, akkor egy időre én is boldog lehetnék, akkor most erővel is magammal ragadnám. De igy . . . csak egyedül megyek.

Boriska könnyektől csillogó szemei kérőleg függesztette Dénesre s mig két kezével megfogta annak jobbját, félve, remegve suttogta:

— És ha én nem eresztem?

— Akkor . . .

— Akkor?

— Maradok.

* * *

A lenyugvó nap mosolyogva tekintett rájuk az ég peremről és szemérmesen hunyta le égő szemét amikor meglátta, hogy mint borulnak egymás keblére boldogan és hogy miként forr össze sóvár ajakuk az első, édes csókban.

A slöjd Svédországban.

A jánosházai polgári-korben felolvasta: Hegedüs Lajos.

Magyarországon a kézimunka tanitása még a kezdés stádiumában van. Nagyon nehezen akarják belátni, hogy csakis a munka az, mely neveli, tanitja a gyermeket, amely a legtöbb érzékét foglalkoztatja. Nem akarják belátni, ámbár a napilapokban, társaságokban, csak arról panaszkodnak a szülők, hogy az ujabb időben az iskola, meg a jó iskola csak tanit és nem nevel. Teletömi esetleg a gyermeket tudománnyal, de nevelő hatása kevés van. A külföldi államokban is ugy van ez, de azok megtalálták e hátramaradottságnak az okát, csak mi tapogatódzunk még. Külföldön minden számottévő városban egyesületek (iskolaegyesületek) alakultak, melyeknek célja volt a tanitás, a nevelés lokalis javitása. Igy lassan, évtizedek multán rájöttek az előbb emlitett hiba okára is, mely nem egyéb, mint az ipar fejlődése. Ne is csodálkozzanak kérem! Rögtön kifejtem az okát.

Régi időben, mig parasztjaink feleségeik, lányaik-fonta, szőtte ruhában jártak, mig asszonyaik saját kezük himzésével, kivarrásával készitett patyolat-inget, ingvállt viseltek, mig a férfiu az önfaragta gereblyére, kapanyélre volt utalva, mig kosarát fonni, keféjét, seprüjét kötni maga volt kénytelen, addig nem éreztük az iskolai munka szükségét. Igaz, hogy iskoláink is gyarlóbbak voltak. Ma azonban, mikor nálunk is fejlett, fejlődik az ipar, virágzó a kereskedelem, nem fon, nem sző, nem himez a lány vagy csak keveset, nem fur, nem farag a férfi, mert nincs ráutalva, pár fillérért megkapja a finoman elkészitett gyári munkát. Addig mig szüksége volt rá vesződött, fáradott maga, tanitgatta gyermekét. Sőt a gyermek utánozni igyekezett apját és anyját s szülője vagy önkészitette játékokkal játszott. Nem kivánom én vissza azt a régi, patriarkalis időket, távol legyen tőlem, hogy az ipar, a kereskedelem fejlődését, virágzását gáncsoljam. Minden ember a fejlődés, a társadalmi fejlődés hive, én is az vágyok. De vissza kivánom ezen háziipar, ezen házi-iparművészet paedagogiai hatását, mi elveszett, mit visszahozni kötelességünk. Ezen paedagogiai hatást csakis a slöjddel, a kézügyesség tanitásával tudjuk elérni.

Vannak Magyarország neves emberei között sokan, akik ezen dolgok igazságát belátták. Belátták, hogy tenni kell valamit. De mint minden ujitás, ugy ez is sok ellenzőre talál. Van fanatikus hivei, vannak fanatikus, ósdi gondolkodásu ellenzői is. Sokan álmagamat, szerszámokkal és szakkönyvekkel dusan felszerelt bögötei iskolában kiképezzem s ezután a külföldi intézmények tanulmányozása s a naási hires slöjd-kurzus elvégzése által tudásomat, képzettségemet még intenzivebbé tegyem. Ő adta az alkalmat az által, hogy az utazás és ottlét költségeit viselte. Mindezek előrebocsátása után engedjék meg, hogy utazasom leirásába kezdjek.

Bécs volt az első stációm. Konstatálom hogy a lakói [illegible] kellemesek s nagyon jól öltözködnek. Nemosolyogjanak kérem. Én slöjdtanulmányutra mentem, de szemeim láttak, különösen a szép dolgokat megláttak. No meg Ausztriában slöjd látnivalóm nem is volt. Ausztria ugyanis, bár iparosállam kézimunkára semmit sem ad. Beszéltem polgári-iskolai tanitókkal, sőt ipariskolai-tanárral, kik slöjdről csak könyvekből hallottak. Drezdába, a szászok fővárosába kora reggel érkeztem. Drezda különben filiszter város. Lakói szeretik a pletykát és a fekete-kaffet. Olyan rossz fekete-kávét még keresve se lehet találni, mint ott. Különben hires arról, mint szöged a paprikájáról. Van azonban Drezdának királyi muzeuma, képtára, melyben megszámlálhatatlan kincsek, milliók fekűsznek. Képtárában szaporán váltakoznak: Muzillo, Tizian, Rubens, Holbein, Dvözer, az összes ismert iskolák, régi és ujmesterek. Egyik leghiresebb, legérdekesebb képe Rafael, siktini madonnája, mely maga is megbecsülhetlen értékü s mint művészet csodálatos. Királyi palotáján meirseni porcellánból gyönyörü mozaik munkával kirakva az összes szász királyok életnagyságnál nagyobb képe korhü öltözetben. Meglátogattam Drezda iskoláit is. Itt már van slöjd. Sőt szépen haladnak is a saját külön módszerük szerint, melyről később szólok. Berlinben vasárnap voltam. Sásralsund-Sassnitson át a keleti-tenger másik partjára, Brelleborgba hajóztam, mely már svédföld. Gotiborgon, Svédország második nagyságu, szép kikötő városán keresztül estefelé értem Floda állomásához, melyhez Naäs, hova szándékoztam, csak néhány kilométer. Estefelé ami számitásunk szerint, mert ott még jól fennjárt a nap az égen. Este ugyanis ott fél 11 óra felé van. Naas vagy 2—3 ezer hold földterület a savfelongen tó partján. Gyönyörü erdőkövezte tóparton nyilik kilátás. Itt született a slöjd, a kézügyesség tanitása, a leggeniálisabb agyban: Salamon altóéban . . .

A svéd nép hosszu, igen hosszu, unalmas télre van kárhoztatva. Nálunk a tél 6—7, helyenként 8—9 hónapig tart. Ezen borzongó téli napokon, mikor a nap csak netani világító sugarait, hol ilyenkor mindent hó borit, hol a parasztnak szomszédja nincs. Mert svédországban nincsenek falvak, bár egész svédország egy nagy falu. Kivéve a nagyobb városokat, összetelepülések nincsenek. A házak az egész országban szétszórva fekűsznek. Igy tehát önmagára, családjára szoritkozhat társalgásra, unalom elüzésére. Unalmában dolgozott. Furt, faragott, mert kése mindenkinek van és volt. Gyermekei körülötte olvasgattak, játszottak, gyakorolták, mit a nyáron tanultak, mert télen volt szünidejük. Sőt ma is egy hónap a téli, egy hónap a nyári szünidő. Kedves volt a munka, kedves volt az elkészitett tárgy, mert maga készitette, maga vesződött vele. Vigyázott reá a használatban, mert tudta, milyen vesződséger készült. Primitiv munkáját diszitette is. Alakot at, leveleket vésett, faragott rá, növénynedvével meg is festette s örült, ha szépen sikerült.

Jöttek a gyárak, jött a nagyipar. Ezek nyomában a kereskedelem. Szinte tünemény nek tekintették az áruk szépségét, olcsóságát. Tünemény volt ez, az ő pritiv eszközeikkel készitett primitiv munka mellett. Vették. De nem is csináltak ám többet odahaza. Inkább [illegible] nem vége az évezredek óta fejlődő házi-iparnak. Ma már nálunk is ritkaságszámba megy, ha egy-egy pásztorember unalmában faragcsál,

Amikor a házi-ipar e hanyatlása bekövetkezett, Naäst, mely különben vidéki uraságí birtok, szép, nyaralásra alkalmas kastélyal, egy Abrahamzon nevü kereskedő vásárolta meg. Mikoris üzletéből visszavonulni szándékozott egy csendes vidéki helyre. E magányában meglátogatta őt unokaöccse, örököse Salamon Ottó mérnök, kinek a birtok fekvése, a földmivelés, a vidéki élet annyira megtetszett, hogy hátat forditott pályájának és letelepedett Naasben. Mindamellett nagy textil bőr- és butorgyárat is rendezett be. A földmivelők egy része igy a gyári munkába vonatott. Ő azután észrevette az otthoni munka hanyatlását, a nép eme Pál fordulását. Segiteni akart rajta, segitett is. Zsellérjei, parasztgyermekei részére faragó, asztalos, esztergályos, szatler-műhelyt rendezett be. Szakképzett iparosokat szerződtetett kik azután télen át tanitottak. Az első tanitási nap 1872 február 6-á volt. Azért tanittatta a gyermekeket, mert belátta, hogy az idősebb nehezen tanul, no meg kedve s ügyessége sincs olyan az ilyen munkára, mint a gyermeké. Ő a jövő nemzedéket akarta megmenteni, képezni, a gyakorlati tanitás, a munka hasznát nézvén. Ő maga sem gondolt paedagogiára, nevelési, erkölcsi haszonra. 1873. év telén lányoknak varró, szövő-tanfolyamot nyitott. Soha nem nyugodó temperamentuma azonban nem állt itt meg. Nyáron meg tanulja az előbb nevezett iparokat, ezeknek főbb fogásait. Elméletileg elemezi, boncolja az egyes mesterségbeli munkákat. S kezdi belátni, hogy az intelligens, képzett ember nem ugy tanitja például az asztalosságot, mint egy asztalos. Az iparos által tanitott gyermek az ipart megtanulja, elsajátit egyes fogást, sőt dolgozni is képes önállóan, de gyakorlati haszna már csak azért sincs, mert műhelyt berendezni, szerszámokat venni, saját szükségletére szolgáló munkákért a parasztnak nem érdemes, csupa iparost pedig gyermekéből nevelni nem is enged. [illegible] téli munkák alatt [illegible] lelkivilágát, gondolkodását. [illegible] lalkozván, tanitóvá lett. Szükségből olvasott neveléstani könyveket s elsőrangu paedagogus lett. Megvizsgálta a gyermek gondolkodásmódját, ösztönszerü cselekvését, tapasztalta, hogy a munka, a gyermek önkeze készitette munka nemcsak hogy örömet okoz neki, hanem erkölcsi haszonnal is jár. Belátta, hogy a gyerek ne tanuljon ipart, ne legyen önálló iparosmunkára képesitve már az elemi iskolában, de azt amit tanulni képes, tudja is, s abból ne ipari, hanem nevelőhasznu legyen. Megjegyzem, hogy maga a szó »slöjd« svéd szó s munkát jelent. Ezzel együtt belátta azt is, hogy ne iparos tanitsa a gyermekeket, hanem tanitó paedagogus.

Mi a kézimunka erkölcsi, nevelő hatása járulnak az eszme előbbreviteléhez. Ma már a miniszterium maga is propagálja az eszmét annyiban, hogy nem kötelező, de népiskolai tantárgyul felvette heti 2 órai tanitással. S a kézimunkára nevelő egyesületet, mely a tanitókat szünidei kurzusokon tanitja, szubvencionálja; a tanitóknak lakást, ételmezést, vasuti kedvezményt is biztosit. Mi ugyan nem sok, de kezdetnek elég jó. Tanitóképzőkben is tanitják, de nem rendszeresen. A slöjd eszméjét Magyarországban Gutenberg Pál tanár és Kelety Sándor gróf karolták fel. Nevezettek az előbb emlitett egyesületnek vezetőférfiai. Iskolám fenntartója gróf Batthyány Ervin, habár nem közvetlen, de közvetve pártolója, védője a slöjdnek. Az ő áldozatkészsége tette lehetővé, hogy a slöjdszakban

maga, apraja-nagyja csinositja a környé két, hogy ne szólja meg érte őket az idegen.

Ehhez is érzék kell. Akik nem szeretik a világosságot, csak a sötétséget bujják; akik nem érezték a nap sugarainak melegitő, tápláló, fejlesztő hatását, azok a sötétben érzik jól magukat.

Ha nincs vezér, nyugalom, csend van a városházán, pedig mi a vér frissebb lüktetését óhajtjuk, sürgés-forgást minden téren, lázas mozgolódást a város érdekében.

Ezért sürgetjük a biróválasztást.

A házinyultenyésztésről.

Irta: **Gyarmati Béla.**

Napjainkban a megélhetési viszonyok annyira megnehezültek, hogy a a kisembernek minden oly mellékfoglalkozást meg kell ragadnia, amelylyel jövedelmét növelheti. Ily jövedelmező mellékfog alkozások közé tartozik a csekély befektetéssel és kevés fáradsággal járó házinyultenyésztés is.

Ezen házinyultenyésztés alatt nem a földmüvelő ember istállójának jászolja alatt futkozó tüzesszemü, sokféle szinü apróságok tenyésztését értem, hanem a kulturnyulakét, amelyek értékes prémet és izletes hust szolgáltatnak.

Az utóbbi időben sokan felvetették azt a kérdést, hogy érdemes-e a házinyulat tenyészteni? Erre nem csak én, hanem az ország különböző részén lakó igen sok nyultenyésztő társam azt válaszolhatjuk, hogy igenis érdemes. A nagyméltóságu földmivelésügyi miniszter ur, aki a kisgazdák és a munkásnép érdekeit oly igazán szivén viseli, ezelőtt három évvel belátta, hogy a házinyultenyésztés a mezőgazdaságnak egy jövedelmező mellékága, azért a hozzá folyamodóknak ingyen tenyészanyagokat osztott ki, hogy a házinyultenyésztés hazánkban is feliendüljön. A nyugateurópai országokban már évszázadok óta foglalkoznak e gazdasági ággal. Franciaországban alig van kisember, akinek kamrájában, kertjében vagy istállójában ne találkoznánk házinyullal, sőt mi több itt oly kelendőségnek örvend a nyulhus, hogy a vendéglőkben ép oly keresett a nyulpecsenye, mint minálunk a borjuszelet.

Nálunk sokan idegenkednek a nyulhustól, pedig határozottan állithatjuk, hogy van olyan izletes, mint akár a baromfi vagy más fehérhus. Doktor Gravitz berlini egyetemi tanár a házinyul husáról azt állitja, hogy olcsósága miatt is nagy jelentőségü, azonkivül nagyon tápláló és könnyen emészthető. Mindenki tudja, hogy az emberi szervezetnek fehérnyére, keményitő anyagokra és zsirokra van szüksége. Ezek az anyagok a házinyul husában mind megvannak. Pl. 100 gramm fiatal házinyulhusban van 22 gram fehérnye, 10 gram zsir; baromfi husban 23 gram fehérnye 3 gram zsir. Látjuk, hogy a házinyulhus nem marad a legutolsó helyen.

A házinyul tenyésztése igen ajánlatos a kisembereknek, mert különös ismereteket nem igényel és csekély 20 korona befektetés elegendő. Ami pedig az állatok eltartását illeti, az egy kicsit sem mondható költségesnek, mert a mérges növényeket kivéve, megesznek e kedves állatok mindent. Pl. az akácfa lombja, a permetezetlen szőlőhajtás stb. kedvenc eledelük; az akácfavirág még szárogatva is valóságos csemegéjük. A konyhából kikerülő hulladék igen jó abrak nekik.

Ajánlható a házinyultenyésztés minden embernek, de leginkább ajánlható az olyan embernek, aki helyszüke miatt vagy egyéb okokból nem foglalkozhatik baromfitenyésztéssel, vagy akinek asztalára ritkán kerülhet valami izletes pezsenye. Itt aztán egy 3 tagból álló nyultörzs valóságos áldása a háznak. Megelégesznek eme szerény állatkák egy olcsó kereskedő ládával, melyet ha egy kis ajtóval és elől dróthálóval ellátunk, igen jó lakásuk lesz és otthon érzik benn magukat Elhelyezhetjük e ládát a kamrában vagy az udvarnak egy oly helyén, ahol állataink az esőtől vagy a hideg téli széltől védve vannak.

Aki házinyultenyésztéssel akar foglalkozni, szerezzen be 2 anya és egy bak nyulat. A fajták közül hus és prémnyerés szempontjából, ugy nagyságánál, valamint szaporodásánál fogva ajánlható a ***belga óriás, bécsi kék*** és a ***normandiai***, mint kitünő prémet szolgáltató pedig az ***ezüst szőrme.*** A belga óriás szakszerü kezelés mellett 8—10 kg. sulyt is elér és egyszerre 10—12 fiat is szül.

Mikor a nyulakat megszereztük, elhelyezzük őket külön-külön egy ládába. Megfiadzásuk után 6 hétre a fiakat elvesszük az anyától és egy másik nagyobb ládába tesszük át. — Elválasztás után a fiakat 2—3 hónapig napjában háromszor konyhahulladékkal, zöldségfélékkel, ételmaradékkal stb. etetjük. Arra vigyázzunk, hogy fölöslegesen ne adjunk nekik, hanem mindig csak annyit, amennyit kényelmesen el tudnak fogyasztani; amit ott hagynak, vegyük el tőlük és a következő etetésnél ismét nekik adhatjuk. Négy hónapos

---

velek. Látszott rajtuk, hogy csak pár nap még az életük, aztán leperegnek s ki tudja hova fogja vinni, hordani őket az őszi szellő.

Dénes elkezdett beszélni. Hangjának a rezgése elárulta, hogy a szivéből, lelkéből jön minden szava.

— Élt valamikor valahol egy boldog ifju meg egy gazdag leány. Egyszer, véletlenül összehozta őket a sors. Megismerték, megértették egymást és attól kezdve ugy tekintették egymást, mint igazi jóbarátot. Mindennap találkoztak. Örömüket, bánatukat — ha volt megosztották és csendesen, boldogan éldegéltek.

— Egy napon az ifjuval változás történt. Ha virágra nézett, az sokkal szebbnek, üdébbnek tünt fel előtte, a madárdal másképp zengett a fülében mint azelőtt, Ugy tetszett neki, mintha az élet, a világ nem olyan volna, mint azelőtt. Pedig minden a régi maradt, csak ő változott meg. Igen, ő változott meg, mert szerelmes lett abba a leányba, a barátjába.

— Érezni kezdte, hogy a menyország, amelyről annyiszor álmodott, ott van azokban a lángoló, fekete szemekben s hogy azoknak a pici piros ajkaknak egyetlen csókja is üdvözitené. De megtudta azt is, hogy az a menyország ő tőle nagyon, de nagyon messze van, hogy azt a menyországot ő soha,de soha sem érheti el. Felfedezte a boldogságot, de el is veszitette mindjárt.

— Sorvasztó bu nehezedett a lelkére, piros arca megfakult, mosolya elhalt és egy szomoru őszi napon, amelynél csak ő volt szomorubb, világgá ment.

Boriska szinte önkéntelenül kiszaladt közbe:

— Dénes, csak nem maga az az ifju?

Dénes csüggedten válaszolt:

— Igen, az az ifju én vagyok.

— És a leány?

— A leány pedig maga.

Boriska felsikoltott:

— Ah! — Hisz akkor maga . . .

— Igen — szakitá félbe Dénes — én szeretem magát. Még pedig halálosan szeretem. Tisztán, szeplőtlenül. És ha nem szeretném igazán, ha könnyelmü, léha ember volnék, akkor most, tudva, hogy milyen jó szive érző lelke van magának, elébe állanék, megfognám a kezét és édes, szerelmes szavakat sugdosva a fülébe addig beszélnék magának, amig mámorosan, elkábulva hajlana a csábitó szavakra és jönne velem a világba, ahol egy szép napon, amikor már ráuntam volna, ott hagynám valahol faképnél, eldobnám magamtul mint egy ócska, elhasznált holmit. Ha olyan szivtelen tudnék lenni, mint amilyenek azok, akiké az élet, a világ, akkor egy időre én is boldog lehetnék, akkor most erővel is magammal ragadnám. De igy . . . csak egyedül megyek.

Boriska könnyektől csillogó szemeit kérőleg függesztette Dénesre s mig két kezével megfogta annak jobbját, félve, remegve suttogta:

— És ha én nem eresztem?

— Akkor . . .

— Akkor?

— Maradok.

* * *

A lenyugvó nap mosolyogva tekintett rájuk az ég peremről és szemérmesen hunyta le égő szemét amikor meglátta, hogy mint borulnak egymás keblére boldogan és hogy miként forr össze sóvár ajakuk az első, édes csókban.

A slöjd Svédországban.

A jánosházai polgári-körben felolvasta: Hegedüs Lajos.

Magyarországon a kézimunka tanitása még a kezdés stádiumában van. Nagyon nehezen akarják belátni, hogy csakis a munka az, mely neveli, tanitja a gyermeket, amely a legtöbb érzékét foglalkoztatja. Nem akarják belátni, ámbár a napilapokban, társaságokban, csak arról panaszkodnak a szülők, hogy az ujabb időben az iskola, meg a jó iskola is csak tanit és nem nevel. Teletömi esetleg a gyermeket tudománnyal, de nevelő hatása kevés van. A külföldi államokban is ugy van ez, de azok megtalálták e hátramaradottságnak az okát, csak mi tapogatódzunk még. Külföldön minden számottévő városban egyesületek (iskolaegyesületek) alakultak, melyeknek célja volt a tanitás, a nevelés lokalis javitása. Igy lassan, évtizedek multán rájöttek az előbb emlitett hiba okára is, mely nem egyéb, mint az ipar fejlődése. Ne is csodálkozzanak kérem! Rögtön kifejtem az okát.

Régi időben, mig parasztjaink feleségeik, lányaik-fonta, szőtte ruhában jártak, mig asszonyaik saját kezük himzésével, kivarrásával készitett patyolat-inget, ingvállt viseltek, mig a férfiu az önfaragta gereblyére, kapanyélre volt utalva, mig kosarát fonni, keféjét, seprűjét kötni maga volt kénytelen, addig nem éreztük az iskolai munka szükségét. Igaz, hogy iskoláink is gyarlóbbak voltak. Ma azonban, mikor nálunk is fejlett, fejlődik az ipar, virágzó a kereskedelem, nem fon, nem sző, nem himez a lány vagy csak keveset, nem fur, nem farag a férfi, mert nincs ráutalva, pár fillérért megkapja a finoman elkészitett gyári munkát. Addig mig szüksége volt rá vesződött, fáradott maga, tanitgatta gyermekét. Sőt a gyermek utánozni igyekezett apját és anyját s szülője vagy önkészitette játékokkal játszott. Nem kivánom én vissza azt a régi, patriarkalis időket, távol legyen tőlem, hogy az ipar, a kereskedelem fejlődését, virágzását gáncsoljam. Minden ember a fejlődés, a társadalmi fejlődés hive, én is az vagyok. De vissza kivánom ezen házi-ipar, ezen házi-iparművészet paedagogiai hatását, mi elveszett, mit visszahozni kötelességünk. Ezen paedagogiai hatást csakis a slöjddel, a kézügyesség tanitásával tudjuk elérni.

Vannak Magyarország neves emberei között sokan, akik ezen dolgok igazságát belátták. Belátták, hogy tenni kell valamit. De mint minden ujitás, ugy ez is sok ellenzőre talál. Vannak fanatikus hivei, vannak fanatikus, ósdi gondolkodásu ellenzői is. Sokan áldozatkészségükkel, többen szellemi erejükkel

a miniszterium maga is propagálja az eszmét annyiban, hogy nem kötelező, de népiskolai tantárgyul felvette heti 2 órai tanitással. S a kézimunkára nevelő egyesületet, mely a tatanitókat szünidei kurzusokon tanitja, szubvencionálja; a tanitóknak lakást, ételmezést, vasuti kedvezményt is biztosit. Mi ugyan nem sok, de kezdetnek elég jó. Tanitóképzőkben is tanitják, de nem rendszeresen. A slöjd eszméjét Magyarországban Gutenberg Pál tanár és Kelety Sándor gróf karolták fel. Nevezettek az előbb emlitett egyesületnek vezetőférfiai. Iskolám fenntartója gróf Batthyány Ervin, habár nem közvetlen, de közvetve pártolója, védője a slöjdnek. Az ő áldozatkészsége tette lehetővé, hogy a slöjdszakban

magamat, szerszámokkal és szakkönyvekelk dusan felszerelt bögötei iskolában kiképezzem s ezután a külföldi intézmények tanulmányozása s a naási hires slöjd-kurzus elvégzése által tudásomat, képzettségemet még intenzivebbe tegyem. Ő adta az alkalmat az által, hogy az utazás és ottlét költségeit viselte. Mindezek előrebocsátása után engedjék meg, hogy utazásom leirásába kezdjek.

Bécs volt az első stációm. Konstatálom kérem, hogy a bécsi hölgyek igen csinosak, kellemesek s nagyon jól öltözködnek. Ne mosolyogjanak kérem. Én slöjdtanulmányutra mentem, de szemeim láttak, különösen a szép dolgokat meglátták. No meg Ausztriában slöjd látnivalóm nem is volt. Ausztria ugyanis, bár iparosállam kézimunkára semmit sem ad. Beszéltem polgári-iskolai tanitókkal, sőt ipariskolai-tanárral, kik slöjdről csak könyvekből hallottak. Drezdába, a szászok fővárosába kora reggel érkeztem. Drezda különben filiszter város. Lakói szeretik a pletykát és a fekete-kaffet. Olyan rossz fekete-kávét még keresve se lehet találni, mint ott. Különben híres arról, mint szöged a paprikájáról. Van azonban Drezdának királyi muzeuma, képtára, melyben megszámlálhatatlan kincsek, milliók fekűsznek. Képtárában szaporán váltakoznak: Muzillo, Tizian, Rubens, Holbein, Dvözer, az összes ismert iskolák, régi és ujmesterek. Egyik leghiresebb, legérdekesebb képe Rafael, siktini madonnája, mely maga is megbecsülhetlen értékü s mint művészet csodálatos. Királyi palotáján meirseni porcellánból gyönyörü mozaik munkával kirakva az összes szász királyok életnagyságnál nagyobb képe korhű öltözetben. Meglátogattam Drezda iskoláit is. Itt már van slöjd. Sőt szépen haladnak is a saját külön módszerük szerint, melyről később szólok. Berlinben vasárnap voltam. Sásralsund-Sasonitson át a keleti-tenger másik partjára, Brelleborgba hajóztam, mely már svédföld. Gotlborgon, Svédország második nagyságu, szép kikötő városán keresztül estefelé értem Floda állomásához, melyhez Naas, hova szándékoztam, csak néhány kilométer. Estefelé ami számitásunk szerint, mert ott még jól fennjárt a nap az égen. Este ugyanis ott fél 11 óra felé van. Naás vagy 2—3 ezer hold földterület a savfelongen tó partján. Gyönyörü erdőkövezte tóparton nyilik kilátás. Itt született a slöjd, a kézügyesség tanitása, a leggeniálisabb agyban: Salamon altóéban . . .

A svéd nép hosszu, igen hosszu, unalmas télre van kárhoztatva. Náluk a tél 6—7, helyenként 8—9 hónapig tart. Ezen borzongó téli napokon, mikor a nap csak nehezen és rövid ideig tudja a ködön átbocsá-

hó borit, hol a parasztnak szomszédja nincs. Mert svédországban nincsenek falvak, bár egész svédország egy nagy falu. Kivéve a nagyobb városokat, összetelepülések nincsenek. A házak az egész országban szétszórva fekűsznek. Igy tehát önmagára, családjára szoritkozhat társalgásra, unalom elűzésére. Unalmában dolgozott. Furt, faragott, mert kése mindenkinek van és volt. Gyermekei körülötte olvasgattak, játszottak, gyakorolták, mit a nyáron tanultak, mert télen volt szünidejük. Sőt ma is egy hónap a téli, egy hónap a nyári szünidő, Kedves volt a munka, kedves volt az elkészitett tárgy, mert maga készitette, maga vesződött vele. Vigyázott reá a használatban, mert tudta, milyen vesződséggel készült. Primitiv munkáját diszitette is. Alakot, leveleket vésett, faragott rá, növény nedvével meg is festette s örült, ha szépen sikerült.

Jöttek a gyárak, jött a nagyipar. Ezek nyomában a kereskedelem. Szinte tünemény nek tekintették az áruk szépségét, olcsóságát. Tünemény volt ez, az ő pritiv eszközeikkel készitett primitiv munka mellett. Vették. De nem is csináltak ám többet odahaza. Inkább elpipálták, elfecsegték az időt. Igy lett majdnem vége az évezredek óta fejlődő házi-iparnak. Ma már nálunk is ritkaságszámba megy, ha egy-egy pásztorember unalmában faragcsál.

Amikor a házi-ipar e hanyatlása bekövetkezett, Naast, mely különben vidéki urasági birtok, szép, nyaralásra alkalmas kastélylyal, egy Abrahamzon nevü kereskedő vásárolta meg. Mikoris üzletéből visszavonulni szándékozott egy csendes vidéki helyre. E magányában meglátogatta őt unokaöccse, örököse Salamon Ottó mérnök, kinek a birtok fekvése, a földmivelés, a vidéki élet annyira megtetszett, hogy hátat forditott pályájának és letelepedett Naásben. Mindamellett nagy textil bőr- és butorgyárat is rendezett be. A földmivelők egy része igy a gyári munkába vonatott. Ő azután észrevette az otthoni munka hanyatlását, a nép eme Pál fordulását. Segiteni akart rajta, segitett is. Zsellérjei, parasztgyermekei részére faragó, asztalos, esztergályos, szatler-műhelyt rendezett be. Szakképzett iparosokat szerződtetett kik azután télen át tanitottak. Az első tanitási nap 1872 február 6-a volt. Azért tanittatta a gyermekeket, mert belátta, hogy az idősebb nehezen tanul, no meg kedve s ügyessége sincs olyan az ilyen munkára, mint a gyermeké. Ő a jövő nemzedéket akarta megmenteni, képezni, a gyakorlati tanitás, a munka hasznát nézvén. Ő maga sem gondolt paedagogiára, nevelési, erkölcsi haszonra. 1873. év telén lányoknak varró, szövő-tanfolyamot nyitott. Soha nem nyugodó temperamentuma azonban nem állt itt meg. Nyáron meg tanulja az előbb nevezett iparokat, ezeknek főbb fogásait. Elméletileg elemezi, boncolja az egyes mesterségbeli munkákat. S kezdi belátni, hogy az intelligens, képzett ember nem ugy tanitja például az asztalcséget, mint egy asztalos. Az iparos által tanitott gyermek az ipart megtanulja, elsajátit egyes fogást, sőt dolgozni is képes önállóan, de gyakorlati haszna már csak azért sincs, mert műhelyt berendezni, szerszámokat venni, saját szükségletére szolgáló munkákért a parasztnak nem érdemes, csupa iparost pedig gyermekéből nevelni nem is enged. Megismerte azonban a téli munkák alatt a gyermekek lelkivilágát, gondolkodásukat [illegible] lalkozván, tanitóvá lett. Szükségből olvasott neveléstani könyveket s elsőrangu paedagogus lett. Megvizsgálta a gyermek gondolkodásmódját, ösztönszerü cselekvését, tapasztalta, hogy a munka, a gyermek önkeze készitette munka nemcsak hogy örömet okoz neki, hanem erkölcsi haszonnal is jár. Belátta, hogy a gyerek ne tanuljon ipart, ne legyen önálló iparosmunkára képesitve már az elemi iskolában, de azt amit tanulni képes, tudja is, s abból ne ipari, hanem nevelőhasznu legyen. Megjegyzem, hogy maga a szó »slöjd« svéd szó s munkát jelent. Ezzel együtt belátta azt is, hogy ne iparos tanitsa a gyermekeket, hanem tanitó paedagogus.

Mi a kézimunka erkölcsi, nevelő hatása

tehát? . . . *Először a szemlélet.* A tanuló nemcsak látja a tárgyat, hanem szemléli is. Kivül, belül, részenként, szinét, nagyságát, sulyát, esetleg más sajátos tulajdonságait. Ezáltal megismeri a tárgyakat. Előfordult nálam, hogy a gyermek szemlélet hiján nem tudta megmondani, hány kémény van az iskolán, hány szelelőlyuk van házukon. De nem az tisztelt közönség! Önök sem tudják, persze szemlélet hiján, hogy hány betüből áll a nevük, ha csak hamarosan utána nem számitanak. Pedig ugyancsak sokszor irták, olvasták és mondták, vagy nem tudják megmondani, hány gomb van mellényükön. Erre kell a szemlélet. Mit egyszer megszemlélt valaki, nem egyhamar felejti el.

Pontosság, szabatosság a második. A tanitó a munka alatt a leggondosabb pontosságot követeli. Igaz ugyan, hogy más . . . irás, rajzolás tanitásánál is követel a tanitó pontossága, mégse tartják be a gyermekek, mondhatnók. Igen, csakhogy a nem pontos irás, rajz megfér az iskolában épugy, mint a pontos. A munkánál két nem pontos rész nem pászol össze, vagy groteszkké válik, ugy, hogy a gyermek maga is észreveszi. Igy a pontosságra ráutaltatik. S ha egyszer, egyben megszokta a rendet, pontosságot, mindenütt, mindenben ugyanolyan rend, gondosság kiséri munkáját.

Önállóságra neveli a gyermeket. A gyermek önállóan szeret játszani, nem szereti a felügyeletet. Hát még munkájában?! Szerszámok kezelését mutatja ugyan a tanitó, de dolgozni, maga dolgozik.

Meg tanul gondolkozni. Töri a fejét ujabb meg ujabb dolgokon. S ha valami sikerül neki, mily örömmel jelenti tanitójának. Mai időnkben, mikor a szülők 9—10 éves gyermeküket idegen nevelésre kell hogy bizzák, fontos föltétel a gyermek önálló gondolkozása. Munkakedvet, munkaszeretetet kap a gyermek. Munka nélkül nem élhetünk. Még nem érkezett el a találmányok ama korszaka, hol az ember összetett kezekkel állhat gépei előtt. Nem. Ma még dolgozni kell. Erre kell tanitani a gyermeket. Öntudatos, céltudatos munkára. Igy tehet aztán külömbséget állati és emberi munka közt.

Becsülni tanulja a munkást, az iparost. Meglátja, hogy nem szégyen a munka s a munkás kérges tenyere, füstös ábrázata nem piszok, nem mocsok, hanem a munka eredménye.

Izlése, esztétikai gondolkodása lassanlassan átidomul, finomul. Maga előtt, maga munkájaként, csak csinosat, szemnek tetszőt lát. Gyakorlati haszna is van. Lám Deák Ferenc mily nagy furó, faragó volt! Mégis első-[illegible] megtanulja a gyermek. A nyáron egy negyedik gimnázista, kis Cicero, Horác idézetekkel dobálózott, a tizedes mázsa i mérni képtelen volt. Középiskolában nem tanitják, elemiben, ha meg is mutatták, de ő nem mázsált. A kézi munkázó gyermek mér, mázsál, mert szüksége van rá. Mértani, fizikai ismeretei bővülnek. A testek áthatlansága, projekciója bár nem névleg, de tényleg mind ismeretes dolgok előtte Nem magolás, biflázás, erőszakolás utján, hanem játszva, észrevétlenül. Munka közben eldiskurálgat a tanitó különkülön minden egyes gyermekkel. Beszélgetés közben lopózik be lelkébe, lelki világába, gondolatmenetébe. Rendes, más tárgy tanitási óráján lehetetlen. A gyermek is tudja. Szája megnyilik, cseveg. Elmondja ügyét, baját tanitójának. Utoljára hagytam a kezek ügyességét. Ez a legtöbb nyereség a slöjd tanitásánál. Kezei, ujjai, tapintó érzéke finomul, mozgásaik egyöntetüek, ügyesek. S a slöjdöt tanuló gyermek, bármi lesz is belőle, földmives, iparos, kereskedő, hivatalnok, munkája intenzivebb, pontosabb, rendesebb s mi a fő gyorsabb.

Mindezt belátta Salamon Ottó s nagybátyját rábeszélte terveinek helybenhagyására. Oly erővel, oly energiával dolgozott, hogy a svéd kormány, mely már más oldalról is figyelmes lett a slöjdre, megbizta a slöjd ügy reorganizálásával. Tanitókra volt szükség. 1874. őszén megnyitják a slöjdtanitó képzőt Naäsben. Azóta áll, virágzik, jótékony tanitásával müveli nemzetét s hirt, nevet szerez a svéd tudásnak a külföldön is. Abrohamson, Salamon meghaltak már, de müveik állanak. A naäsi birtokokat a rajta levő gyárakkal az államra hagyták a képző céljaira. Igy ma ez állami intézmény. A svéd kormány hamar belátta az eszme életrevalóságát és 22 évvel ezelőtt kötelezővé tette tanitását az elmi és polgári iskolákban. Évekkel később a szomszédok is észrevették a svéd paedagógia emelkedését. Hiszen mi is tudjuk, hogy ott a legutóbbi évtizedekben az egész országban alig akadt analfabéta. Először a dánok, norvégek, később az angolok és németek vették át és terjesztették, ugy, hogy az emlitetteknél kötelező tantárgy a nép és polgári iskolákban. Eddig háromféle slöjdtanitás, slöjdmódszer fejlődött ki: a svéd, a dán s a német slöjd.

A svéd slöjd a fa, agyag és vasmunkálásában áll. Első sorban a fa, ez van ugyanis legközelebb a gyermek egyéniségéhez, szivesen faragcsál már iskolába menetele előtt is. Azután az agyag, később a vas. A svéd rendszer szerint a legprimitivebb eszközzel kezdjük, de a munka folyamán átmegyünk a legmodernebb eszközök használatára, Ergó az ő módszerük a munka paedagógiai hasznát tekinti főcélnak, a gyakorlati haszon másodrangu. A dánok csak primitiv eszközzel dolgoznak, igy inkább a gyakorlati haszon lép náluk előtérbe. A dán rendszer megteremtője Mikelsen Axel tanár, ki slöjdtanitóképző igazgató Kopenhágában. A németek a papir, agyagmunkát elébe helyezik a famunkának, Általában minden munkánál a művészieségre törekesznek. A svéd slöjdtanitus egyéni, a német és dán csoportos. A svédnél minden gyermek szorgalma szerint dolgozik, ki előbb, ki utóbb végzi el a modell sorozatot s igy többet vagy kevesebbet végez. A németek és dánok egyszerre, egyöntetűen, ütemre dolgoznak. Minden kemandóra megy. Én a svéd slöjd hive vagyok. Ám azért helyeslem az előbb emlitetteket is. Hiszen az is kézügyesség tanitás! Sőt szegényebb iskolafenntartóknak nem is ajánlanám a drága svéd rendszerü, hanem az olcsó dán rendszerü berendezést. A slöjd amugy is változó a nemzet, a faj szerint. Én is változtattam a svéd modelle sorozaton. De a mag, a rendszer a régi marad.

El-el nézek, eltünődök az iskolámban munkálkodó, szorgoskodó gyermekek felett s tisztelettel adózom Salamon Ottó zseniálitásának, de elgondolom azt is, mennyit kellett neki az eszméért odahaza küzdenie, mig jóságát, hasznát belátták s elgondolom, hogy mennyit kell még nekünk magyar slöjdistáknak küzdenünk, hogy belássák a mieink azt, mit más nagy és okos nemzetek már évtizedek óta tudnak és tapasztalnak. Hány magyar tanitó nem tudja, nem akarja felfogni az eszme igazságát, nem feltétlen szükségességét. Hallottam már olyan hangokat is, hogy szakemberek nem hitték el, illetve nem akarták elhinni, hogy tanitványaim maguk csinálták a tárgyakat. Hát kérem tisztelt közönség! Ez a legnagyobb dicsérete a slöjdnek, a kézügyesség tanitásának. Igazabb, biztosabb, mint bármely felolvasás, propagálás. Ha egy szakember nem hiszi el. Ugy-e mit lehet gyermekekkel csinálni.

Ünnepélyesen meghivom önöket iskolámba. Jöjjenek el. Nézzenek végig a nyüzsgő-mozgó munkás gyermekseregen, tapasztalják saját szemeikkel, hogy mily szivesen jár a gyermek iskolába, mily nehezen várja a tanitás óráját, s meghatottan fognak nekem igazat adni.

De eltévelyedtem tárgyamtól. Svédországban kétféle slöjd van. Hemslöjd (a mi háziiparunk) s skolslöjd az iskolai kézimunka. Vannak hemslöjd iskoláik is, de ezek, mint a mi háziipariskoláink, a gyakorlati, financiális s a művészeti szempontok szerint tanitanak! Nem föltétlenül szükséges a fa, agyag, vagy vasslöjd tanitása. Lehet az szalma, raffia zsineg bogozása, fonása, kefekötés stb. Csakhogy ezeket bajos rendszerbé foglalni, s nem nagy a velök eltöltendő munkakör.

Hat hétig tartó kurzuson tanultuk mi idegen országbeli slöjdtanitók a svéd módszert. Voltunk ott angolok, dánok, norvégek, németek, hollandok, franciák, magyarok, románok, portugál, amerikai, ázsiai, jiámi stb. Mindezen országbeliek acélból, hogy haza menve nemzetüknek használjanak vele. A svédek pedig szivesen foglalkoztak velünk, tanitottak bennünket. Mi több, hogy az alkalmat felhasználhassuk, a svéd tornát, a sévéd gyermek játékokat is tanitották. Hiszen hallották önök a svédtorna hirét. Nagyszerü az! De erről máskor . . .

Nagyon rossz utunk volt a tengeren Mi igazán szárazföldi patkányok féltünk is. Mégis jobban éreztem magamat, mikor a gyorsvonat kupéjába bevetettem magam s reggelre Berlint láttam magam előtt. Berlinben néhány iskolát megnéztem. Iskoláik német zsánerűek, mint Drezdáé. Tanitóegyesületük nagyszerü. Olyan palotájuk van egyesületüknek, hogy egy kisebb részét Berlin legelső hoteleinek egyike az Alexander-hotel berli. Együtt is van ama egyesületben Berlin összes tanára, tanitója.

Sok apró, epizódot tudnék utamról el-[illegible] tartozik mostani felolvasásom keretébe. Talán máskor.

Megjöttem. Itthon vagyok. Dolgozom ujra. Különbség csak az, hogy eddig slöjdmesteri oklevél nélkül voltam a slöjdnek hive, most pedig oklevéllel a zsebemben szegődtem apostolává a kézügyesség tanitásának.

Ezen felolvasásom is ezen ügyet kivánja szolgálni. Vajha elértem volna azt, hogy a tisztelt hallgató közönség figyelmét, jóakaratát csak annyiban is a nevezett ügyre irányitottam, hogy érdeklődni fog iránta. Ha ez megtörténik, ugyhiszem és vallom, hogy Jánosháza nem fog sokáig slöjdiskola nélkül lenni.

korukban mint finom rántott hus és izletes pörkölt az asztalra kerülnek és helyet engednek az elválasztott ujabb generációnak.

Egy bak és két anya évi szaporulata legkevesebb 60—70 darab. Kiadás rájuk oly csekély, hogy még talán a legszegényebb embernél sem vehető számba. Gondozásuk oly csekély fáradságot és időt igényel, hogy a család bármely tagja kedvvel teljesitheti, mert hancurozásukkal és gondozójukkal szemben tanusitott ragaszkodásukkal örömet és élvezetet szereznek annak, aki velük bánik. Kellemes foglalkozás ez mindenkinek, aki az állatot szereti. Kellemes foglalkozás ez az iparos embernek, aki egész nap el van foglalva mesterségével. Szinte szórakozás lesz neki, — ha megszokja — a kedvenc állatkák gondozása. Ha azt is számitjuk, hogy évenkint ne többet, csak 5—10 darabot is adjunk el tenyészanyagként 5—6 koronájával, akkor egész évi kiadásunk is megtérül A saját szükségletünkre felhasznált nyulak téli gereznáját ugy a magunk céljaira, mint eladásra igen jól értékesithetjük. Pl. egy jó, vagyis ugy minőség, mint szin tekintetében kifogástalan gereznáért 4—5 koronát is szivesen megadnak, mert kitünő szücs iparosaink bámulatra méltó, a megszólalásig hü coboly, nutria, nyest, vidra stb. imitációkat készitenek belőle. A kifejlődött belga órias nyári gereznájából olyan cipőbőrt lehet készitení.amely 3 talpat is kibir. A nyári gereznáról lejövő szőrért a kalapos is ad pénzt. Belei virsli töltésére használhatók, de hegedü hurokat is készitenek belőle.

Elmondhatjuk tehát, hogy eme eddig nálunk semmibe sem vett állatok, méltán megérdemlik, hogy minden házban helyet találjanak.

A vértanuk földéért.

— Damjanichné levele a magyar nőkhöz. —

Minden emlékmű, mely nagyjaink emlékezetét jelöli, a hazafias érzelem Memnomszobrává válik; szava elhat a leghidegebb szivig is, hogy bennük e hon, e nemzet iránt szeretetet fakasszon. De ha szent az a hely, mely nagyjaink életére, tevékenységére emlékeztet, mennyivel szentebb az, melynek porát őseink vére áztatta, hol utolsót sóhajtott életüket föláldozó honszerelmük! . . . Más nemzetek kincsen, aranyon tennék maguk tulajdonává az ilyen helyet egy pillanat alatt — s nekünk magyaroknak, egypár ezer koronánk micsoda keserüséggel kellett végignéznie: nem végigszenvednie annak a nagy, szent asszonynak, aki a hősök legnagyobbikához fűzte élete sorsát viruló ifjuságától élete végéig. Micsoda kálváriajárás lehetett számára, midőn látta, hogy a nemzet kegyelete egykedvüen elfordul az adakozás perselyeitől, holott ő sohasem szünt meg férje emlékét őrizgetve — nemzete érdekében küzdeni, dolgozni, alkotni. Ragyogó estélyekről, fényes toalettekről, ékszerekről hasábszámra számoltak be a lapok, de arról: megvan immár az aradi szent föld megváltására szükséges összeg — mi bántó ellentét — mindeddig nem olvashatott . . . Hol van az a sokat emlegetett magyar áldozatkészség, ha most nem bir megnyilatkozni!?

Ezek a gondolatok támadtak fel vadlólág lelkünkben, midőn eme nemes kéz azon levelekre figyelmeztetett bennünket, amelyeket Damjanichné aláirásával most küldözget szét az aradi bizottság. A hősök hősének imádott neje, az alkotó, nemzetéért szive szakadtáig buzgó magyar nagyasszonyok mintaképe, akit csak hódolatunk illetne, kérelemmel fordul a magyar nőkhöz: terjesszék ismerőseik körében azokat az egykoronás sorsjegyeket, amelyeknek árából talán összegyülik az aradi vesztőhely megváltásához még hiányzó pénzösszeg, hiszen csillogó ékszer, automobil meg egyébb nagyrabecsült holmi kecsegteti a mindig nyereségre vágyókat. Magyar asszonyok! Ha volt lelkünk egy év óta végigjáratni Damjanich özvegyével a keserüségnek ama kálváriáját, legyen meg most bennünk az az erős szándék, hogy ennek a szent asszonynak szavát nem engedjük a pusztában elhaló szóként elhangzani s megteszünk mindent a magunk körében, hogy a sorsjegyek egytől-egyig elfogyjanak s igy megszerezzük neki azt az örömet, hogy az ige testté válhasson. Akinek volt valaha vágya, mely tündérszinbe vonta leányalmait, mely asszonykorában megremegtette a szivet s verőfényessé tette napjait: óh az hallgasson annak az ezüsthaju, finomlelkü nőnek könyörgő szavára, akinek egész életén át egy szent vágya volt: a vértanuk földjének megszerzése a magyar nemzet számára. — Mi dicsőség volna a magyar nőkre, ha azt a fönséges gondolatot, amelyet a férfiak nem birtak megvalósitani, lelkesedéssel és kitartással valóra váltanák. Magyar asszonyok, hallgassátok Damjanichné kérő szavára.

Heti krónika.

Személyi hir. Gróf Erdődy Sándor 3 napi vadászatra városunkba érkezett.

Lelkészbeiktatás. Kertáról értesitenek bennünket, hogy az elmult vasárnap volt ott Ihász Mihály ág. ev. lelkész beiktatása, fényes ünnepély keretében.

A polgári kör felolvasó-estélye, melyet a mult hó 31-én tartott, amint előre látható volt, szépen sikerült. Az estélyt Dr. Martos Adolf nyitotta meg, örömmel üdvözölvén a szép számu hallgatóságot, majd ped. [illegible]jd[illegible]-ről tartott egy kiváló gonddal, gyönyörü stilizálással és mély szakértelemmel megirt felolvasást. A szép felolvasást, amely mint szakmunka is kiváló becsértékü, lapunk mai számában közöljük is. Utána Novák Pál olvasta fel »Vallomás« cimü novelláját, amelyet szintén közlünk. Az egybegyült közönség mindkét felolvasást zajosan megtapsolta és kellemesen társalogva egész éjfélig együtt maradt. A következő felolvasó-est, amelyről annak idején még külön is megfogunk emlékezni, november 28-án lesz. Amint értesülünk, annak az estélynek Kristóf István káplán felolvasása lesz a fénypontja.

Betörések a Magyar-uton. Mindenszentek napján, mig a buzgó hivek a halottaik iránti kegyelet adóját rótták le a temetőben, a Magyar-uton Szalai József és Zsankó Antalné házaiban betörők jártak s az előbbi helyről 9, az utóbbi helyről pedig 42 korona készpénzt elvittek. Az illelők állitólag Sebestyén Dezső házába is betörtek, de, ami azután igazán különös, onnan nem vitték el semmit. A csendőrség rögtön meginditotta a nyomozást és most már, amint halljuk az igazi tett[illegible]ában is.

Epilepsziában (nehézkór) szenvedő betegek nagy érdeke fűződik azon nevezetes eseményhez, hogy a lezajlott nemzetközi orvosi kongressus az Epilepszia gyógyitására nemzetközi Ligát alkotott, melynek középpontja Budapest. A betegeket azonban az érdekelheti legjobban, hogy az a gyógymód jelenti a legnagyobb haladást, melyet dr. Szakó B. Sándor Budapest, Nagykorona-utca 48 honositott meg s mely gyógymód minden betegnek rendelkezésére áll, ha e kiváló speciálista orvoshoz fordul.

Korai szülés. Igen korán kezdte meg pályafutását a bünösök utján Vince Péter 11 éves állami gyermek, aki Jánosházán Sali János kereszt-utcai lakosnál nevelődik. Már több izben elkövetett lopásai után e hó 3-án Pogány Sándorné zsebéből 1 forintot, egy ismeretlen fiatalember zsebéből, pedig egy sárgagombos, lapos, négy reteszü, de üres pénztárcát lopott ki. A csendőrség a lopott holmikat elkobozta, feljelentette a kis bünöst az illetékes hatóságnál. *Ime a lelencügy.*

Járvány Karakón. Mivel hetek óta terjed a difteritisz-járvány Karakón s sok gyermek áldozatul is esett, ezért a főbiró kedden lezaratta az iskolát.

A rossz sógor. Hoffer József körtvélyesi lakost a mult hó 17-én sógora Kovács György, ugyancsak körtvelyesi lakos elcsalta Egyh. Hetyére mulatni és ott leitatta. Igy ittas állapotban azután belekötött s mivel a korcsmából kiutasitották őket, tehát künn az utcan pusztaökölel alaposan elagyabugyálta, sőt még ráadásul kilopta zsebéből 60 korona keszpénzet is. A károsult sogor feljelentette az ügyet a celldömölki biróságnál, ahol Kovácsot aligha meguem taniljak egy kis becsületre, illetőleg szeretetre.

Szőlőbirtokosainkhoz! Nagy Gábor szőlőnagybirtokos augusztus hóban felhivást intézett a fővárosi lapokban, hogy az általa 20 év óta tenyésztett DELAWARE faj-szőlőnek termését az iden, amidőn az ország összes szőlőtermését a betegségek majdnem teljesen elpusztitottak, a helyszinén tekintsék meg és győződjenek meg, hogy a DELAWARE szőlőről tett állitások a valóságnak teljesen megfelelnek. Ezen felhivásra az ország bórvidékéről tömegesen utaztak Kolyra, sőt egyes vidékek 10—16 tagu küldöttséget is küldtek tanulmányozás végett. Minden látogató a helyszinen annyira el volt ragadtatva, hogy nyomban nagyobb mennyiséget vásároltak, sőt egy nagybirtokos 200.000 darabra tett megrendelést. Oly sok előnye van a világhirü DELA- szőlőnek és bornak, hogy t. olvasóink [illegible]ák Nagy Gábor, Kóly, (Biharm.) képes árjegyzékét, melyet ingyen és bérmentve küld.

esztőnelyet örök nemzeti birtokaul n[illegible]rezhessük! A szégyen pirjat kell, hogy arcunkra kergesse az a — szelid szóval élek csak — tunya nemtörődömség, amellyel a vesztőhely megváltására alakult bizottság felhivását fogadtuk, amellyel letiportuk legnagyobb hőseink iránt élő (?) kegyeletünket. Ők életüket áldozták ami jelenünkért s jövendőnkért nekünk, a törpe utódoknak, nincs egypár koronánk, nemhogy ez áldozat nagyságát viszonozhassuk, hanem, hogy legalább az áldozat helyét a jövő számára megtarthassuk s esetleg kegyetlen kezek dulásaitól megőrizhessük.

S ezt a rettenetes nemtörődömséget

Szerkesztői üzenetek.

R. Keresztur. Addig nem foglalkozunk az ügyével, mig be nem küldi a visszakapott váltót. Irja meg, hogy mennyit törlesztett és mennyi időre, mennyi kamatot fizetett? Egy munkatársunk ért a kamatszámitáshoz és akkor megtudjuk a kamat nagyságát. Mindenesetre a fizetett összegről a nyugta nálunk legyen. Ha azon t.-pénztár uzsora kamatot szed, majd a birósághoz megtesszük a feljelentést.

STERN MÓR FIA

hornyolt tetőcserép-gyára Jánosháza. Számos elismerő levél és kitüntetés. Állandóan kapható: **I. rendű tégla 32 K.**
II. „ 24 „
Hornyolt tetőcserép: - - -

KÉRDEZZÜK MEG A HÁZIORVOST!

Krondorfi

alkálikus természetes savanyuvíz

Páratlan SZŐLŐFAJ!

Hogy ezt bebizonyitsam, a »**Delaware**« szőlőről, királyi közjegyzői hitelesitéssel ellátott eredeti fénykép felvételeket készittettem.

A felvétel áll: egy darab 20 éves cseresapos kifogástalanul dusan termő tőke, 32 fürt, egy darab 4 éves szálvesszős tőke 168 fürt és 11 darab egy sorban levő 4 évesszálvesszős tőke több mint **1600 kifogástalan egészséges fürt szőlőtermésssel.** Ezek mind ott vétettek fel, ahol pár méternyire tőle az európai oltványokon a termés négy-ötszöri permetezés dacára elpusztult. Igy ez az év vo't az, amely bebizonyitotta, hogy ezen fajnak termésében permetezés nélkül semmiféle szőlőbetegség kárt nem okoz. Ezenkivül nagy előnye még, hogy oltani és alá a földet megforgatni nem kell, vesszője télben soha meg nem fagy, bora elsőrendü és rendkivül bőtermő. Ezen a néven azonban igen sok más hitvány fajokat adnak el, ezért aki a valódi bőtermő és legnemesebb fajt akarja megszerezni, az csak a **Nagy Gábor-féle »Delaware«** vesszőt vegye.

A Delaware szőlő bővebb leirását termésének királyi közjegyzővel hitelesitett eredeti fénykép felvételeit szines kivitelben, továbbá a szöveg közé nyomott 40 szép képet tartalmazó képes árjegyzéket ingyen és bérmentve küldöm mindenkinek, aki velem cimét tudatja. Okvetlenül kérje még ma ezt a tanulságos tartalmu árjegyzéket, mely szőlőoltványokról és lugosi-ltetésről is ad részletes, helyes utbaigazitást.

Nagy Gábor szőlőnagybirtokos Kőly,

pósta, távirda és távbeszélő állomás.

Levelezés magyar, német, horvát, szerb és román nyelven.

Kiadó

azonnal, egy nagy **üzlethelyiség, lakással, JÁNOSHÁZÁN,** a vásártéren, az ujonnan épült — (Kovács-féle házban.) — Bővebb értesitést ad a kiadóhivatalunk — vagy a tulajdonos **Kovács szállodás DEVECSERBEN** (Nemzeti szálló.)

Eladó

egy igen jó **billiard-asztal** (forgatható) dákókkal és golyókkal együtt. — Értesitést ad a Sörházban: **Krenn József**

CSEH KÁLMÁN és FIA kész férfi és gyermekruha

nagy áruházából

JÁNOSHÁZA, Fő-tér. (Vas-megye.)

Zeppelin a repülő gépjével **megnőe- tott a világot,** mi megnyertük a közönség a szép és izléses *kész férfi- és gyermekruháinkkal.* **35 év** óta áll fenn **Cseh Kálmán és Fia áruháza,** az ott vásárolt ruhadarab feltünt az **olcsóságáért, kitünő minőségével** és **kifogástalan szabásával.**

Már raktáron van az **őszi** és téli idényre mindennemü öltöny, bundás-kabát, különféle szőrmékkel u. *m. tigris, vadmacska, opozon, erdélyi, fekete és fehér bőrrel.*

Bundák: 70 K-tól felfelé, öltöny 14 K. Öelöltő: télikabát 20 K. Gyermek-kosztüm (téli) 4 K, kabát 7 K.

Raktáron tartunk mindenféle honi, angol és francin szöveteket.

Kitünő szabászt, kitünő munkást tartunk, nehogy a közönség kénytelen legyen nagyobb városba menni. Minden 80 koronán felüli megrendelésnél egy életnagyságu fényképet ajándékozunk. Kivánatra mintagyüjteményünkkel házhoz is megyünk. — Számos megrendelést kér **CSEH KÁLMÁN és FIA** férfi-szabók.

Hirdetések felvétetnek Jánosháza és Vidéke kiadóhivatalában.

Stock-Cognac Medicinal

[illegible]

CAMIS és STOCK

[illegible]

BARCOLA.

[illegible]

hivatalos vegyi ellenőrzés alatt.

Kapható Jánosházán:

minden jobb uzletben.

Állandó nagy raktári tartok [illegible] jobb hirnévnek örvendő, kitünő minőségü

BEOCSINI Portland és Román cementből

valamint [illegible] jó karban tartásához

Szaniterontalit [illegible]

„Bungirie" [illegible]

SINGER SÁNDOR Jánosháza

Nyomatott DinkgrevenNá dor villamerőre berendezett könyvnyomdájában Celldömölk.